

საზოგადოებრივი

ექსპერტიზა

#3 / 2022

ნათია ჩიბაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქტორი; დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრის აღმასრულებელი დირექტორი.

მხარეთა ავტონომიის, არსობრივი და პროცედურული სამართლიანობის პრინციპი მედიაციაში

მედიაციის პრინციპები უმნიშვნელოვანესია მედიაციის პროცესის არსობრივი მიზნის გააზრებისთვის და აღნიშნული პრინციპები ასევე პირდაპირ განაპირობებს მედიატორის ეთიკურ და კანონისმიერ ვალდებულებათა შინაარსს. მედიაციის პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა სამ ფუნდამენტურ ღირებულებას: პროცედურული და არსობრივი სამართლიანობა, მხარეთა ავტონომია.

სამართლიანობა მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპი*¹, უმთავრესად ნორმატიული და ეთიკური სტანდარტია. მედიაციის ეთიკის კოდექსების თანახმად, სამართლიანობა მიემართება მედიაციის პროცესს,^{*2} რომლის ჩატარებაც უნდა უზრუნველყოს პროვაიდერმა ორგანიზაციამ*³, მედიატორმა გულმოდგინების*⁴, სათანადო წინდახედულების*⁵, მიუკერძოებლობის*⁶, ინტერესთა კონფლიქტის დაუშვებლობის*⁷, მხარეთა ნებაყოფლობითი,*⁸ გაცნობიერებული*⁹, სამართლიანი*¹⁰ და თანაბარი მონაწილეობის*¹¹, მონაწილეობის შესაძლებლობის*¹² და მათი თვითგამორკვევის უფლების*¹³ რეალიზების პრინციპთა დაცვით.*¹⁴ ცალკეული ქვეყნის სამართალი მედიატორის როლს ხედავს სწორედ მხარეთა დახმარებაში, მიაღწიონ სამართლიან შეთანხმებას.*¹⁵

სამართლიანობა გულისხმობს, რომ მხარეებმა მედიაციის პროცესის ძირითადი პრინციპების ცოდნის,*¹⁶ არსებითად მნიშვნელოვანი გარემოებების გაცნობიერების,*¹⁷ ხელშეკრულების პირობების გააზრებისა*¹⁸ და ინფორმირებული თანხმობის*¹⁹ საფუძველზე, მიიღონ

“
სამართლიანობა მედიაციის ფუნდამენტური პრინციპი, უმთავრესად ნორმატიული და ეთიკური სტანდარტია.

- *1 Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., *Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads*, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 17.
- *2 Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution, § IV.
- *3 Trevor M.B., Palo G., *EU Mediation Law and Practice*, Oxford University Press, 2012, 93.
- *4 Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution, § V.
- *5 Hopt K.J., Steffek F., *Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2013, 74.
- *6 Draft General Scheme of Mediation Bill 2012, Ireland, Head 2; Austrian Mediation Act, June 6, 2003, Art. 16(2); Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 9 (1); Core Standards of Mediation Practice, §III (Oregon Mediation Association, 2005).
- *7 Standards of Conduct for New York State CMTY. Dispute Resolution CTR. Mediators, Office of Alt. Dispute Resolution & Court Improvement Programs, 2009, § III. B.
- *8 Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 5, Chinese Civil Procedure Law, Art. 9.
- *9 Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.2, 9.3.
- *10 German Mediation Act, 21 July, 2012, § 2 (3); Rützel S., Wegen G., Wilske S., *Commercial Dispute Resolution in Germany*, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 202.
- *11 Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 5.
- *12 Malta Code of Conduct for Mediators, MJCL, Art. 9.
- *13 Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, Introduction; Rützel S., Wegen G., Wilske S., *Commercial Dispute Resolution in Germany*, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 207.
- *14 Shapira O., *Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation*, 54 South Tex. Law Rev., 2012, 285.
- *15 Malta Mediation Act, MJCL, 2004, Art. 26 (1); Royal Decree Law 5/2012, of March 5, on Mediation in Civil and Commercial Matters, Statement of Reasons I.
- *16 German Mediation Act, 21 July, 2012, § 2 (2).
- *17 Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 13 (1); Rützel S., Wegen G., Wilske S., *Commercial Dispute Resolution in Germany*, München, 2nd ed., C.H. Beck, 2016, 202.
- *18 Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, §IV. A; German Mediation Act, 21 July, 2012, § 2 (6); Rützel S., Wegen G., Wilske S., *Commercial Dispute Resolution in Germany*, 2nd ed., C.H. Beck, München, 2016, 202.
- *19 Mediation Council of Illinois (MCI) Professional Standards of Practice for Mediators, 1999, § III. E;

არაიძულებითი*²⁰, ნებაყოფლობითი*²¹ გადანყვეტილება მისი მოსალოდნელი შედეგების*²² გაცნობიერებით*²³ ან, სურვილის შემთხვევაში, ნებისმიერ დროს შეწყვიტონ*²⁴ მედიაცია.*²⁵ პროცესის სამართლიანობა დაცულია ასევე, თუ მასში მონაწილეობა არ ემსახურება უსამართლო უპირატესობის მოპოვებას*²⁶ და არ ეფუძნება მოლაპარაკების მანიპულაციურ და დამაშინებელ მეთოდებს*²⁷.

მორიგების პირობების **არსებითი სამართლიანობა** მხარეთა ინდივიდუალური სამართლიანობის მეტრით იზომება, სამართლიანობა მედიაციაში მხარეებისგან მომდინარეობს და მათ ინდივიდუალურ კანონად იქცევა. სასამართლოს როლია, განსაზღვროს კანონისმიერი სამართლიანობა, რომელიც მოსამართლის მიერ დგინდება და არ ტოვებს სივრცეს მხარეთა მიერ კანონის ავტონომიური „მორალიზებისთვის“. მხარეთა ინდივიდუალური სამართლიანობის დადგენის უფლება არ გამოირიცხავს სამართლის როლს მედიაციაში. მედიაციაში მხარეთა მიერ მოპოვებული სამართლიანი შედეგი და ხელშეკრულების (მორიგების) შინაარსის განსაზღვრის თავისუფლება კანონისა და საჯარო წესრიგის უზოგადესი, საყოველთაო იმპერატიული აკრძალვების ფარგლებში დგინდება და აღნიშნულის გარანტიად გვევლინება მედიატორი და მხარეთა იურისტი წარმომადგენლები, ხოლო სამედიაციო მორიგების აღსრულების შემთხვევაში – დამატებით სასამართლოც მო-

რიგების აღსრულებაუნარიანობის შემონების გზით.

მედიაციის პროცესში არსებითი სამართლიანობა მხარეთა ინდივიდუალური ღირებულებათა სისტემით და კანონის იმპერატიული მოთხოვნების გათვალისწინებით დგინდება. „მედიაციის სივრცეში ყველა მონაწილე, მათ შორის მედიატორიც, საკუთარი ეთიკურ-მორალურ ღირებულებათა სისტემით შემოდის“*²⁸ და წარმოუდგენელია სრული დამოუკიდებლობა, იზოლირება იმ ღირებულებითი სამყაროსგან, რწმენისგან, რომელსაც პროცესის თითოეული ინდივიდი თვითმყოფადად საკუთარ თავში ატარებს. მართალია, მედიატორი არ განსჯის მტყუან-მართალს, არ განიკითხავს მხარეთა მოქმედებებს, მათ მოტივებს, მაგრამ თუ მედიატორს აქვს უფლება შეწყვიტოს პროცესი, თუ მხარეებს ის არსებითად უსამართლო, უკანონო და არაეთიკური შეთანხმებისკენ მიჰყავთ, მაშინ მედიატორი მხარეთა არსებითი ინტერესების მხედველობაში მიღებასთან ერთად, გარკვეულწილად, ქცევობიერად ხელმძღვანელობს შინაგანი ღირებულებათა სისტემით, რამეთუ მას უწევს მორიგების არაეთიკურობის, რომელიმე მხარისთვის მისი აშკარა საზიანობის, მხარეთა ინტერესების არსებითად არათანაბომიერი განხორციელების რისკების შეფასება პროცესის შესაწყვეტად. ამდენად, როდესაც საკითხი სამართლიანი, კანონიერი და ეთიკური შეთანხმების მიღწევის პროცესში მხარეთა მხარდაჭერას ეხება, მედიატორი სრულად განყენებული და ნეიტრალური ვერ იქნება პროცესის შედეგის მიმართ, მიუხედავად იმისა, რომ ის სრულად პასუხისმგებელი არ არის შეთანხმების არსობრივი სამართლიანობის გარანტირებულ უზრუნველყოფაზე.*²⁹ მას აქვს უფლება, არათუ თავად განსაზღვროს და მოუწოდოს მხარეებს სამართლიანი გადანყვეტის ვერსია, არამედ უშედეგო რეალობის ტესტის შემდეგ მხარეთა ინფორმირებით შეწყვიტოს პროცესი თუ მედიაციის ეთიკური მთლიანობის, ურღვევობის უზრუნველყოფა შეუძლებელია. ეს არის მედიატორის ვალდებულება პროფესიის და

მედიატორმა არ უნდა დაუშვას აშკარად საზიანო შედეგი ერთი ან ორივე მხარისთვის.

უპირველესად, მხარეთა წინაშე და ნაკარნახევია მიუკერძოებელი ქცევის მოვალეობიდან.

„მედიაციის პროცესში მხარეებს აქვთ სამართლიანი შედეგის მიღების მოლოდინი, თუმცა სამართლიანობის შინაარსი და გაგება იმ ინდივიდუალური სამართლიანობით განისაზღვრება, რომელსაც თითოეული მხარე შეიწყნარებს და აღიქვამს სამართლიანად. რა არის სამართლიანი? რესურსების თანაბარი განაწილება, საჭიროებების შესაბამისად განაწილება თუ ეკონომიკური ეფექტიანობის მიხედვით განაწილება? რა უნდა იყოს სამართლიანობის განმსაზღვრელი შეუცვლელი კრიტერიუმი? სასიცოცხლო ორგანო უნდა გადავუნერგოთ ყველაზე ავადმყოფს, იმას, ვისაც მეტად გამოადგება (ნაკლებად დაზიანებული ჯანმრთელობით) თუ ადამიანს, რომელსაც სხვა ადამიანებისთვის სოციალური სარგებლიანობის და სიკეთის მოტანა შეუძლია? თუ „საზოგადოებრივი სარგებლიანობა“ კრიტერიუმია, მაშინ როგორ უნდა შეფასდეს სარგებლიანობის შინაარსი, რა უნდა ჩაითვალოს სარგებლიანად?“^{*30} თუ ადამიანებს სწამთ, რომ ფორმალური სამართალი დაშორებულია სამართლიანობის არსს, კანონის ნორმებს ნაკლებად ექნებათ მათთვის მორალური ძალმოსილება და გავლენა მოლაპარაკებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. მედიატორს არც ინსტიტუციური, პროფესიული ლეგიტიმაცია აქვს და არც მორალური კომპეტენცია, თავად დაადგინოს მხარეთათვის სახელმძღვანელო სამართლიანობის სტანდარტი.^{*31} ამდენად, მედიატორის მიერ სამართლიანობის კონტროლი გულისხმობს შემდეგს: თუ მედიატორისთვის ცნობილია მხარეთა არსებითი ინტერესები და საჭიროებები, მან არ უნდა დაუშვას ისეთი შეთანხმების მიღ-

- *20 The California Rules of Court, 3.857(b);
- *21 Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.1.; European Mediation Training for Practitioners of Justice, A Guide to European Mediation, Association of International Arbitration (ed.), Antwerpen, Apeldoorn, Portland, Maklu, 2012, 143.
- *22 Hopt K.J., Steffek F., Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective, Oxford University Press, Oxford, 2013, 74.
- *23 Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.5; Austrian Mediation Act, June 6, 2003, Art. 16(2); Bulgaria Mediation Act, (promulgated 2004, amended 2011) Art. 9 (1);
- *24 German Mediation Act, 21 July, 2012, § 2 (5); Bulgaria Mediation Act, Art. 5; Georgia Ethical Standards for Mediators, Georgia Commission on Dispute Resolution 2012, §V; Steffek F., Unberath H. (eds.), Genn H., Greger R., Menkel-Meadow C., Regulating Dispute Resolution ADR and Access to Justice at the Crossroads, Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2013, 284; European Mediation Training for Practitioners of Justice, A Guide to European Mediation, Association of International Arbitration (ed.), Antwerpen, Apeldoorn, Portland, Maklu, 2012, 143.
- *25 Shapira O., Conceptions and Perceptions of Fairness in Mediation, 54 South Tex. Law Rev., 2012, 285.
- *26 Model Standards of Practice for Family and Divorce Mediation, § XI. A. 6; Folberg J., Milne A.L., Salem P., Divorce and Family Mediation, Models, Techniques and Applications, The Guilford Press, New York, London, 2004, 540; Waldman E., Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass, A Wiley Imprint, United States of America, 2011, 13.
- *27 Family Mediation Canada Members Code of Professional Conduct, Art. 9.4.
- *28 Waldman E., Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass A Wiley Imprint, San Francisco, 2010, 5.
- *29 Rules of Conduct for Mediators in Court-Connected Mediation Programs for General Civil Cases (California Rules of Court), 2007, Revised January 1, 2013, rule 3.857 (b).
- *30 Waldman E., Mediation Ethics, Cases and Commentaries, Jossey-Bass A Wiley Imprint, San Francisco, 2010, 5.
- *31 Susskind L., Environmental Mediation and the Accountability Problem, 6 Vt. L.Rev. 1, 1981; Stulberg J., The Theory and Practice of Mediation, A Reply to Professor Susskind, 6 Vt. L.Rev. 85, 1981.

წევა, რომელიც მხარეთათვის გაუცნობიერებლად ხელყოფს რომელიმე მხარის/მხარეთა არსებით ინტერესებს, მოლოდინებს. ამდენად, მედიატორმა არ უნდა დაუშვას აშკარად საზიანო შედეგი ერთი ან ორივე მხარისთვის. მედიატორი არ უნდა წარმოდგებოდეს როგორც სამართლიანობის არბიტრი, არამედ ის მხარს უნდა უჭერდეს მხარეებს იმგვარი შეთანხმების მიღწევის გზაზე, რომელიც სამართლიანობისა და თანასწორობის საბაზისო, მინიმალურ

მოთხოვნებს მაინც აკმაყოფილებს.*³² ამდენად, სამართლიანობის, კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის არსებითი რღვევა და ფუნდამენტური დისბალანსი მხარეთა ინტერესებს შორის, არასრულწლოვანის საუკეთესო ინტერესების დარღვევის მოსალოდნელი საფრთხე შეიძლება გახდეს მედიატორის მიერ პროცესის შეწყვეტისა და ამგვარი შეთანხმების შეუწყნარებლობის მიზეზი. ამ პროცესში ოქროსეთიკური შუალედის მოძებნა და მორალური იმპერატივების პოვნა მხარეთა ინდივიდუალური საჭიროებების კომპლექსური ანალიზითა და მათი თანაბომიერი განხორციელების ოპტიმალური ხელშეწყობით მიიღწევა.

პროცედურული სამართლიანობა გულისხმობს პროცესში გამოყენებული მეთოდების, სტრატეგიებისა და პროცედურული გადაწყვეტილებების სამართლიანობას, თანაბრობას. მეცნიერებაში აღიარებულია, რომ კონფლიქტის მართვის მიმართ მეთოდოლოგიურად სამართლიანი მიდგომა, ე.წ. პროცედურული სამართლიანობა მყარ ფუნდამენტს, წინაპირობას ქმნის მხარეთა მიერ არსობრივად სამართლი-

სამედიაციო მორიგება დაუშვებელია იყოს მედიატორის მიერ ნაკარნახევი, შეთავაზებული და ბუნებრივია, მიღებულიც.

ანი გადაწყვეტილების მიღებისთვის და ამდენად, დიდი ალბათობით განაპირობებს პროცესის სამართლიან შედეგსაც. თვითგამორკვევის თანაბარი პროცედურული შესაძლებლობა, პარიტეტული პროცესუალური კონტროლის მინიჭება მხარეებისთვის განაპირობებს თანაბარი შინაარსობრივი კონტროლისა და მოლაპარაკების შესაძლებლობებს და ამდენად, პრეზუმირებულად ქმნის არსობრივად ბალანსირებული შეთანხმების მიღწევის პროცესუალურ გარანტიას მხარეებისთვის მედიატორის/მედიაციის მხრიდან.

პროცესი, რომელიც თავისუფალია მედიატორის მხრიდან დავის შედეგის მიმართ დაინტერესებისგან, ასევე რომელიმე მხარის მიმართ მიკერძოებული პირადი თუ პროფესიული კავშირებისგან, მეტი ალბათობით ქმნის მხარეებისთვის სამართლიანი და ორმხრივად სასარგებლო შეთანხმების მიღწევის წინაპირობას. ამასთან, მხარის სამართლიანობის განცდა მედიაციის პროცესში დიდწილად ფორმირდება იმ პირობებში, თუ მას აქვს გამოხატვის, გაგების შესაძლებლობა, სარგებლობს თავისუფალი და უსაფრთხო სამედიაციო გარემოთი საიმისოდ, რომ იყოს მოსმენილი დამოუკიდებელი, ნეიტრალური და რეპუტაციით აღჭურვილი მესამე პირისგან. თუ მედიაციის პროცესში მხარეს უყალიბდება ღირსებისა და პატივისცემით მოპყრობის განცდა, ის მეტად სამართლიანად აღიქვავს და ენდობა მედიაციის პროცესის შედეგს, განსახილველი მორიგების პირობებს.*³³

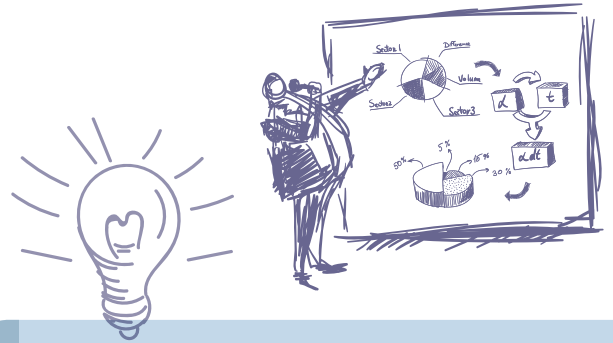
მედიაციის პროცესში მხარე აღჭურვილია

როგორც დავის შინაარსობრივი, ისე პროცესუალური კონტროლის უფლებამოსილებით.^{*34} აღნიშნული წარმოადგენს მედიაციაში მხარის ავტონომიისა და თვითგამორკვევის უფლების კრიტიკულ ასპექტს.^{*35} ერთი მხრივ, მედიატორი გამოკვეთს მხარეთა საერთო ინტერესებს და დავის გადაწყვეტის შესაძლო პერსპექტივას, თუმცა გადაწყვეტილების მიღების სრული უფლებამოსილება მხოლოდ მხარეთა პრივილეგიად რჩება. სამედიაციო მორიგება დაუშვებელია იყოს მედიატორის მიერ ნაკარნახევი, შეთავაზებული და ბუნებრივია, მიღებულიც. მედიატორის მიერ მორიგების აქტის ხელმოწერა ადასტურებს მედიაციის პროცესში შეთანხმების მიღწევის ფაქტს და არ არის მორიგების მხარედ მედიატორის აღიარების გამომხატველი. მედიატორს აქვს ლეგიტიმაცია მხოლოდ პროცესუალურ გადაწყვეტილებებზე, თუმცა აღნიშნულიც მხარეთა მიმღებლობის/თანხმობის პირობებში არსებითად უნდა იყოს მოტივირებული მათივე ინტერესებით და გამართლებული პროცესის ლეგიტიმურ-ეთიკური მიზნებით.^{*36} ამასთან, მხარეთა ნებაყოფლობითობის პრინციპი გულისხმობს მხარეთათვის არა მხოლოდ თავისუფალი არჩევანის ხელმისაწვდომობას, არამედ ინფორმირებული არჩევანის უფლებას.^{*37} ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობა მიემართება როგორც დავის შინაარსობრივ მხარეს, შეთანხმების პირობებს, ისე პროცესუალურ საკითხებს.^{*38}

მხარის ავტონომია გულისხმობს მხარის უფლებას, მიიღოს გადაწყვეტილებები პიროვნული რწმენისა და ღირებულებების გათვალისწინებით, იძულებისა და ზეწოლის გარეშე. პროცედურული სამართლიანობა გულისხმობს სამართლიანი, ორივე მხარისთვის ბალანსირებული პროცედურული მექანიზმების თანაბრად ხელმისაწვდომობას და მათი გამოყენებით სამედიაციო მორიგების მიღწევის შესაძლებლობას ყოველგვარი ზეწოლისა და იძულების გარეშე.^{*39} არსობრივი სამართლიანობა მოიაზრებს სამედიაციო მორიგების ისეთ შინაარსს, რომელიც აკმაყოფილებს სამართლიანობის,

კანონიერების მინიმალურ მოთხოვნებს და გონივრული თანაზომიერებით ასახავს მხარეთა ინტერესებსა და ბალანსირებულად ეხმიანება მათ მოლოდინებს მედიაციის შედეგის მიმართ. აღნიშნული სამი ღირებულება სამედიაციო პრაქტიკაში ხშირად წინააღმდეგობრივია და მათ შორის ჰარმონიული ბალანსის უზრუნველყოფა არსებითად განსაზღვრავს მედიატორის მიერ პროცედურული გადაწყვეტილებების ეთიკურობის ხარისხს.^{*40}

- *32 Waldman E., *Mediation Ethics, Cases and Commentaries*, Jossey-Bass A Wiley Imprint, San Francisco, 2010, 6.
- *33 Waldman E., *Mediation Ethics, Cases and Commentaries*, Jossey-Bass A Wiley Imprint, San Francisco, 2010, 4-5.
- *34 „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 და მე-3 პუნქტები.
- *35 Brunet E., Craver C. B., Deason E.E., *Alternative Dispute Resolution: The Advocate's Perspective, Cases and Materials*, 3rd ed., LexisNexis, 2006, 200.
- *36 მაგალითად, მედიაციის პროცესის შეწყვეტა „მხარეებთან კონსულტაციის შემდეგ“ მედიატორის გადაწყვეტილებით, როდესაც მედიაციის გაგრძელება არაგონივრული და გაუმართლებელია. იხ. „მედიაციის შესახებ კანონის“ მე-9 მუხლის პირველი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი. ამ შემთხვევაში მედიატორი მხარის ინფორმირების შემდეგ იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას პროცესის ეთიკურ-ლეგიტიმური საჭიროებიდან გამომდინარე. ინფორმირების ერთ-ერთი მიზანი ისაა, რომ თუ შეწყვეტის მიზეზი მხარისგან მომდინარეობს, მედიატორმა მიაწოდოს ინფორმაცია მოსალოდნელი შეწყვეტის შემდეგ და თუ მხარე შეწყვეტის საფუძველს არ აღმოფხვრის, მედიატორის გადაწყვეტილება პრივილეგირებულია მხარეთა მიერ პროცესის გაგრძელების სურვილთან მიმართებით. პროცესის შეწყვეტამდე მხარეების კონსულტირების, შეტყობინების ნორმატიული მოთხოვნის არსებობა ასევე პროცესუალური მოქმედებების შესახებ მხარეთა ინფორმირების სავალდებულო წესით არის განპირობებული. იხ. ასევე, საქართველოს მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი.
- *37 Cooks L. M., Hale C. L., *The Construction of Ethics in Mediation*, *Mediation Quarterly*, 12(1), 1994, 55-76, 66.
- *38 საქართველოს მედიატორთა ეთიკის კოდექსის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტი.
- *39 Rules of Conduct for Mediators in Court-Connected Mediation Programs for General Civil Cases (California Rules of Court), 2007, Revised January 1, 2013, rule 3.857 (b).
- *40 Waldman E., *Mediation Ethics, Cases and Commentaries*, Jossey-Bass A Wiley Imprint, San Francisco, 2010, 3.

მედიაში სამართლიანობის სტანდარტს განსაზღვრავს მხარეთა პიროვნულ-მორალურ ღირებულებათა სისტემა.

მხარის ავტონომია მედიაციის ეთიკის კოდექსებში ხშირად მოიხსენიება **მხარის თვითგამორკვევის** პრინციპის ტერმინით და გულისხმობს მხარის თვითმმართველობას, თვითკონტროლს. მედიაში ესწრაფვის, სწორედ მხარეს მიანიჭოს კონტროლისა და არჩევანის უფლება და ნაკლებად მედიატორს, მხარის წარმომადგენელს თუ სახელმწიფოს. განსხვავებით სასამართლო სამართალწარმოებისგან, სადაც ადვოკატები სამართლებრივ ჩარჩოში აქცევენ ურთიერთობის შინაარსს, ხოლო მოსამართლეები იღებენ დავაზე გადაწყვეტილებას, მედიაში ამკვიდრებს პრინციპს, რომ მხარეები წყვეტენ, როგორ იქნება პროცესში მათი კონფლიქტი წარდგენილი, გაჟღერებული, განხილული და გადაწყვეტილი. გადაწყვეტილების სამართლიანობის არსი სასამართლოში კანონით დგინდება, მედიაში სამართლიანობის სტანდარტს განსაზღვრავს მხარეთა პიროვნულ-მორალურ ღირებულებათა სისტემა. სოციალური და სამართლებრივი კატეგორიები მედიაში შედარებით უკანა პოზიციაზე გადინაცვლებს.^{*41} ავტონომიური გადაწყვეტილება ასახავს მხარისათვის პრიორიტეტულ და უპირატეს ღირებულებებს და ამდენად მხარის პიროვნულობისა და თვითიდენტობის გამომხატველი ანაბეჭდია.^{*42}

მხარის ავტონომიურ გადაწყვეტილებაზე გავლენას ახდენს ერთი მხრივ, მხარეთა შინაგანი სამართლიანობის განცდა მორიგების შინაარსის მიმართ, მიმღებლობის გაძლიერე-

ბა vis-à-vis მიმართ, რაც კონფლიქტის ტრანსფორმაციითა და ორმხრივი პერსპექტივის გონივრული აღქმის ხელშეწყობით მიიღწევა და, მეორეს მხრივ, სასამართლოში დავის გადაწყვეტის პერსპექტივის, სასამართლო დავის რისკების /შედეგების რაციონალური „განჭვრეტა“ და ანალიზი.

ინფორმირებული გადაწყვეტილების ხელშეწყობის მედიატორისეულ მოვალეობას აქვს გარკვეული ეთიკური საზღვრები. კერძოდ, თუ მხარეს არ ჰყავს ადვოკატი წარმომადგენელი პროცესში ან მისთვის არ არის ხელმისაწვდომი იურიდიული მომსახურების ხარჯი, მედიატორი ამ შემთხვევაშიც ვერ იქნება სამართლებრივი კონსულტაციის გამწვევი, რაც არ უნდა ემსახურებოდეს აღნიშნული ინფორმირებული გადაწყვეტილების ხელშეწყობის მიზანს, რადგან მედიატორს სამართლებრივი რჩევა კლიენტის წარმომადგენლად აქცევს, რაც მეორე მხარის თვალში არის მედიატორის მიუკერძოებლობის პრინციპის საუარესო დარღვევა. ამ შემთხვევაში გამოსავალი შეიძლება იყოს უფასო იურიდიული დახმარების ოფისებში იურიდიული კონსულტაციის მიღების შესაძლებლობის მხარისათვის განმარტება მედიატორის მხრიდან. ინფორმირებული გადაწყვეტილებისა და თვითგამორკვევის პრინციპის ხელშეწყობა შეიძლება მხოლოდ მედიატორის ფუნდამენტურად ნეიტრალური როლის ფარგლებში ხორციელდებოდეს, რადგან მედიატორისა და სხვა

პროფესიის როლის სინთეზი ეთიკური თვალსაზრისით კრიტიკულად პრობლემატურია.

ამდენად, მედიაცია ემყარება მხარეთა კონტროლისა და უფლებამოსილების აღიარებას და მესამე პირის მხრიდან ამ უფლებამოსილებაში ჩაურევლობის ფუნდამენტს. მაშინაც კი, როდესაც პირი პროცესში წარმომადგენლის თანხლებითაა ჩაბმული, მხარე, როგორც წესი, თავად აზიარებს საკუთარ პერსპექტივას, ხედვას მედიატორის მიერ უთანხმოების არსის, კონფლიქტის მიზეზის გამოკვლევის საპასუხოდ.^{*43} ამდენად, თვითგამორკვევის პრინციპის სუბიექტი, მისი სრულყოფილად განმახორციელებელი და მასზე პასუხისმგებელი შეიძლება იყოს უშუალოდ მხარე, რამეთუ თვითგამორკვევა მოიაზრებს არა მხოლოდ სამართლებრივი, არამედ მრავალმხრივი ინტერესების (უსაფრთხოების, სოციალური, აღიარების, თვითრეალიზაციის ინტერესები) კომპლექსური ანალიზისა და თვითგანსაზღვრის პროცესს.

მედიაციის კანონზომიერი ბუნება, იდეალურ შემთხვევაში, მხარეთა თვითგამორკვევის კონცეპტუალური, პროცესუალური მიზნის გათვალისწინებით, მოლაპარაკების პროცესში მხარის უშუალო ჩართულობას და მის მიერ ინფორმირებული გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას მოითხოვს.

მხარეთა ხელშეკრულების თავისუფლებისა და ნებაყოფლობითობის პრინციპის ფარგლები შეთანხმების მართლზომიერების მოთხოვნით დგინდება სამართლის როლი მედიაციაში, როგორც ფასილიტირებულ მოლაპარაკება-

*41 იქვე, 3-4.

*42 იქვე, 4.

*43 Rogers N., McEwen C., Mediation: Law, Policy, Practice, Clark Boardman Callaghan, 1994, §1.01, 1.

*44 Mnookin R., Kornhauser L., Bargaining in the Shadow of the Law: The Case of Divorce, Yale L.J., Vol.88, No.5, 950-997, 1979.

ში, თუმცა კი არ არის განმსაზღვრელი, მაგრამ აღსრულებუნიანი შეთანხმების მიღწევის მოლოდინი და მედიატორის მიერ პროცესის ეთიკური ურღვევობის უზრუნველყოფის ვალდებულება მხარეებს ავალდებულებს, მოლაპარაკება წარმართონ „კანონის ჩრდილ ქვეშ“^{*44}.

მხარის ავტონომიისა და თვითგამორკვევის პრინციპი ასევე გულისხმობს, რომ სამედიაციო მორიგების პირობების მდგენელი უნდა იყვნენ თავად მხარეები, რამეთუ მედიატორი არ არის უფლებამოსილი მოსამართლის მსგავსად გამოიყენოს და შეუფარდოს მხარეთა ფაქტობრივ კონტექსტს სამართლებრივი და სოციალური კონცეფციები. სამედიაციო მორიგების პირობების მედიატორის მიერ დადგენის შეზღუდვა იმთავითვე ემსახურება მედიატორის ნეიტრალურობის უზრუნველყოფის მიზანს, როგორც მედიაციის ღირებულებით და ფუნდამენტურ საფუძველს.

კოდექსი
უფლებები
და ბარანტიები

ადვოკატი მედიაცია

კანონმდებლობა

მედიატორი

შრომის კოდექსი სიმაართლე

საზოგადოებრივი კანონი კანონი პანონი

კოდექსი

კანონი

ადვოკატი

ბავშვის

უფლებები

სიმაართლე კანონმდებლობა

სიმაართლე

მედიაცია

მედიატორი

კოდექსი

სამოქალაქო უფლებები

კანონი

ადვოკატი კანონმდებლობა

შრომის

მედიატორი

კოდექსი

www.legalaid.ge

იურიდიული
დახმარების
სამსახური